

ŚMIERCIONOŚNE PRAWA I ŚMIERCIONOŚNA EDUKACJA. SOWIECKIE LUDOBÓJSTWO POLSKICH LEŚNIKÓW ORAZ PIĘĆ DEKAD INFODEMII – STUDIUM PRZYPADKU¹

Dariusz J. Gwiazdowicz¹, Aleksandra Matulewska²

¹Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

²Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WSTĘP

Pojęcie ludobójstwa zostało zdefiniowane prawie 80 lat temu, jednak podobnie jak pojęcie eksterminacji jest często rozumiane intuicyjnie (LEMKIN 1944). Znaczenie i jednoznaczne rozumienie tego terminu jest ważne podczas analizowania go w kontekście prawnym. Gdy zostaną ujawnione opinii publicznej masowe zbrodnie, często w wyniku odtajnienia akt, pojawia się problem z prawnym uznaniem ich za przypadki ludobójstwa.

W dniu 23 sierpnia 1939 roku III Rzesza oraz ZSRR podpisały umowę międzynarodową, będącą formalnie paktem o nieagresji. Zgodnie z tajnym protokołem dodatkowym, stanowiącym załącznik do oficjalnego dokumentu umowy, ustalono rozporządzenie niepodległością suwerennych państw, w tym także Polski. Porozumienie to, potocznie nazywane paktem Ribbentrop–Mołotow, otworzyło

1 Publikacja jest polskim tłumaczeniem obszernych fragmentów artykułu, jaki ukazał się w czasopiśmie „International Journal for the Semiotics of Law” (<https://link.springer.com/article/10.1007/s11196-020-09767-w>).

możliwość zbrojnej agresji. W dniu 1 września 1939 roku bez wypowiedzenia wojny terytorium Polski zostało najechane z zachodu przez wojska niemieckie. Z kolei 17 września 1939 roku ze wschodu zaatakowały wojska radzieckie.

Represje dotyczyły całej społeczności Polaków, ale były takie grupy zawodowe, które odczuły je szczególnie. Okupantom zależało na wykrzewieniu polskości, co rozpoczęto od represjonowania inteligencji, np. pracowników uniwersytetów, nauczycieli, księży, prawników, ziemian itd. Jedną z grup prześladowanych byli także leśnicy, którzy byli wykształceni i pełnili wysokie stanowiska jako urzędnicy państwowi. Ponadto mieli oni przeszkolenie wojskowe, umiejętność posługiwania się bronią myśliwską, doskonale znali teren i byli potencjalnym zagrożeniem jako partyzanci.

Celem artykułu była próba odpowiedzi na pytanie, czy leśnicy jako grupa zawodowa zostali poddani sowieckim aktom ludobójstwa ze względu na swój specyficzny profil zawodowy i na jakiej podstawie prawnej. Dowody martyrologiczne świadczą o tym, że leśnicy byli grupą zawodową, która z różnych powodów najbardziej ucierpiała². Ujawnienie przyczyn ich prześladowań i eksterminacji wydaje się więc uzasadnione. W analizie uwzględniono podstawy prawne działań usprawiedliwiających oprawców, propagandę polityczną wykorzystywaną do opisanie przestępstwa, co w rzeczywistości można zaklasyfikować jako infodemię, oraz czynniki społeczne, które uczyniły badaną grupę szczególnie narażoną na represje. Ponadto autorzy skupili się na ludobójczych operacjach byłego ZSRR. Teza, jaką wysunięto, jest taka, że leśnicy ze względu na swoje wykształcenie, umiejętności praktyczne, doświadczenie zawodowe i wiedzę merytoryczną okazali się grupą szczególnie ważną i celowo poddawaną eksterminacji.

METODY BADAWCZE ORAZ MATERIAŁY

Główną metodą badawczą była analiza literatury przedmiotu i materiałów źródłowych. Wśród materiałów źródłowych znalazły się wydane przez byłe ZSRR podstawy prawne przeprowadzania akcji czystek, wspomnienia ocalałych, księgi cmentarne i inne materiały archiwalne, w tym komunikaty prasowe i książki historyczne. Metody badawcze obejmowały semiotyczną analizę okoliczności prowadzących do okrucieństw, która uwzględnia następujące semiotyczne czynniki: (1) podstawy prawne ludobójstwa i sposób ich wyrażania, (2) język propagandy i infodemiczny, (3) czynniki społeczne, szczególnie przyczyniające się do aktów ludobójstwa.

CZYNNIKI SPOŁECZNE I PODSTAWY PRAWNE

Polscy leśnicy przeszli przez wszystkie wymiary ludobójstwa. Byli rozstrzelani jako jeńcy wojenni (co stanowiło naruszenie międzynarodowych konwencji), wysyłani do obozów pracy lub deportowani z rodzinami. Badania

² <https://www.lasy.gov.pl/pl/wideo/telewizja-lasow-panstwowych/wideo/martyrologia-lesnikow-Katyń-sybir-kresy> (dostęp: 5.04.2020).

przeprowadzone w tym zakresie przez Lasy Państwowe w Polsce wykazały, że ponad 20% przedwojennej kadry faktycznie straciło życie. Zabili ich sowieccy okupanci, a także ukraińscy nacjonałiści z Ukraińskiej Powstańczej Armii³. Istnieje wiele powodów, które uczyniły leśników grupą podatną na różnego rodzaju eksterminację. Jednym z nich było wykształcenie zawodowe i wojskowe.

ILU BYŁO WYKSZTAŁCONYCH LEŚNIKÓW W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM W POLSCE?

Do 1918 roku Polski nie było na mapie Europy i niektórzy leśnicy uczyli się w Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie oraz Akademii Ziemiańskiej w Wiedniu. Analizując dane przedstawione przez CHAŁUPKĘ I MODRZYŃSKIEGO (2012), można przypuszczać, że w okresie międzywojennym pracowało kilkudziesięciu absolwentów tych uczelni. Funkcjonowała wtedy też Krajowa Szkoła Gospodarstwa Lasowego we Lwowie (od 1874), ale nie miała ona statusu wyższej uczelni.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku sytuacja diametralnie się zmieniła, gdyż stworzono system kształcenia leśników. Obejmował on trzy uczelnie wyższe w Warszawie, Lwowie i Poznaniu, w których studia trwały cztery lata. W dwudziestoleciu międzywojennym uczelnie te wydały 2124 dyplomy inżyniera leśnika: w SGGW w Warszawie – 809, na Uniwersytecie Poznańskim – 652 i na Politechnice Lwowskiej – 663 (KRYCZYŃSKI 1977). Zdaniem MOLENDY (1977) 58% absolwentów pracowało w lasach państwowych, 21% w lasach prywatnych, a reszta poza zawodem.

Ponadto kształcono kadrę techniczną w trzech trzyletnich, średnich szkołach leśnych (w Białokrynicy, Łomży i Żyrowicach), z których w okresie międzywojennym wyszło około 600 absolwentów. Funkcjonowały także niższe leśne szkoły zawodowe z 11-miesięcznym kursem. Takich placówek było w Polsce pięć (w Białowieży, Bolechowie, Cieszynie, Margoninie i Zagórzcu) i w dwudziestoleciu międzywojennym opuściło je około 1900 absolwentów (MOLENDY 1977).

Leśnicy byli zatrudniani jako urzędnicy państwowi, a podstawą prawną była ustawa o państwowej służbie cywilnej z 17 lutego 1922 roku (Dz.U. 1922 nr 21, poz. 164) oraz rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku w sprawie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 17 lutego 1922 roku o państwowej służbie cywilnej (Dz.U. 1928 nr 38, poz. 367). Zasady zatrudnienia „urzędników leśnych” na różnych stanowiskach, wymagania dotyczące wykształcenia, zakres egzaminu zawodowego, kategorie uposażenia itp. regulowały rozporządzenia Rady Ministrów (Dz.U. 1925 nr 12, poz. 87; Dz.U. 1925 nr 110, poz. 786; Dz.U. 1927 nr 56, poz. 493; Dz.U. 1928 nr 17, poz. 145; Dz.U. 1928 nr 46, poz. 451; Dz.U. 1934 nr 8, poz. 66; Dz.U. 1934 nr 36, poz. 329) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa (Dz.U. 1925 nr 115, poz. 819; Dz.U. 1926

3 <https://www.lasy.gov.pl/pl/wideo/telewizja-lasow-panstwowych/wideo/martyrologia-lesnikow-Katyn-sybir-kresy> (dostęp: 5.04.2020).

nr 85, poz. 479; Dz.U. 1928 nr 51, poz. 492). Analizując te akty prawne, można stwierdzić, że na wszystkich szczeblach zatrudnienia w Lasach Państwowych trzeba było się wykazać wykształceniem oraz zdany egzaminem. Aby zostać dyrektorem lub nadleśniczym, należało mieć wykształcenie wyższe, na stanowisku leśniczego wykształcenie średnie, a gajowym można było zostać po kursach doszkalających. Można zatem uznać, że w Polsce w okresie międzywojennym leśnicy byli zaliczani do elity intelektualnej.

ILU LEŚNIKÓW PRACOWAŁO NA TERENACH ZAJĘTYCH PRZEZ SOWIETÓW W 1939 ROKU?

W dwudziestoleciu międzywojennym w Polsce działało 9 dyrekcji Lasów Państwowych. Po zajęciu części Polski przez ZSRR 3 dyrekcje w całości (Białowieża, Łuck, Wilno) i 2 częściowo (Lwów, Siedlce) znalazły się pod wpływami sowieckimi. Było to blisko 200 nadleśnictw i około 750 leśnictw (BRODA 2007). Można przypuszczać, że w każdym nadleśnictwie był zatrudniony jeden nadleśniczy, a każde leśnictwo było nadzorowane przez jednego leśniczego i kilku gajowych (od 4 do 7). Analizując dane o zatrudnieniu w dyrekcji w Siedlcach, można stwierdzić, że w 1939 roku wszyscy nadleśniczowie (31 nadleśnictw) mieli wykształcenie wyższe, natomiast większość leśników i urzędników leśnych – wykształcenie średnie (ZUBKOWICZ 2017). W lasach prywatnych zatrudnionych było zdecydowanie mniej leśników niż w państwowych. Liczba leśników znajdujących się na terenach wschodniej Polski pod koniec września 1939 roku była jednak znacznie większa. Było to związane z faktem, że po najeździe armii niemieckiej wielu z nich, zwłaszcza tych zajmujących wysokie stanowiska, uciekało na wschód. Historią ilustrującą ten stan rzeczy mogą być losy dyrektora Naczelnej Dyrekcji Lasów Państwowych (NDLP) Adama Loreta. Na początku września 1939 roku Warszawa została zbombardowana przez Luftwaffe, a wojska niemieckie zbliżyły się do stolicy Polski. Dyrektor Loret wraz z wysokimi rangą urzędnikami NDLP i najważniejszymi dokumentami wyjechał z Warszawy na wschód. Nie spodziewali się oni jednak, że 17 września 1939 roku bez wypowiedzenia wojny wojska radzieckie wkroczą na tereny Polski. Aresztowała ich Armia Czerwona. Adam Loret został zamordowany, a okoliczności jego śmierci nie zostały do końca wyjaśnione (GRZYWACZ 2019).

ILU LEŚNIKÓW ZAMORDOWAŁ SOWIECKI REŻIM?

Nie ma dostępu do wielu dokumentów zdeponowanych w rosyjskich archiwach. Ponadto na pewno część dokumentów została zniszczona. Z tego, co zostało potwierdzone, zamordowano 810 leśników z ziem wschodnich, w tym 193 w Katyniu. Ponadto około 70 deportowano do obozów pracy, a około 600 – w głąb ZSRR. Dane te nie obejmują członków rodzin leśników. Zasada była taka, że mordowano leśników wysokiego szczebla (wykształconych), a niższych, np.

gajowych, czyli osoby po krótkim przeszkoleniu, wywożono jako robotników do pracy w lesie.

Biorąc pod uwagę, ilu leśników pracowało we wschodnich dyrekcjach lasów państwowych w 1939 roku oraz ilu zginęło lub zostało dotkniętych innymi konsekwencjami (np. deportacjami), można argumentować, że była to grupa zawodowa, która szczególnie ucierpiała z powodu okrucieństwa sowieckiej agresji.

Z ocen dokonanych na podstawie ksiąg cmentarnych, w których rejestrowano pochowane osoby, wynika, że:

- 69 leśników jest zarejestrowanych jako pochowanych w **katyńskich** księgach cmentarnych,
- 60 leśników jest zarejestrowanych jako pochowanych w księgach cmentarnych w **Charkowie**,
- 9 leśników jest zarejestrowanych jako pochowanych w księgach cmentarnych w **Miednoje**,
- 32 leśników jest zarejestrowanych jako pochowanych w księgach cmentarnych **Kijowsko-Bykownia**,
- 20 leśników jest zarejestrowanych jako pochowanych w księgach cmentarnych **Mińsk-Kuropaty** (CHRZANOWSKI 2014, SKOWRONEK 2014).

Analiza profilu edukacyjnego ofiar ludobójstwa katyńskiego zatrudnionych w dwudziestoleciu międzywojennym w sektorze leśnym pokazuje, że prawie wszyscy zajmowali odpowiedzialne stanowiska, a większość miała co najmniej średnie wykształcenie zawodowe. Aż 139 na 171 osób miało wykształcenie średnie najprawdopodobniej ze zdaną maturą (co stanowi 81,28%), z czego 107 ukończyło studia wyższe (czyli 62,57%), kolejne 13 studiowało (7,6%). Co najmniej 78 ze 139 osób z wyższym wykształceniem (56,11%) było inżynierami, a 2 były prawdopodobnie w trakcie zdobywania uprawnień inżynierskich (SKOWRONEK 2014, 2016).

Należy w tym miejscu podkreślić, że ukończenie szkoły zawodowej na podstawie tzw. egzaminu dojrzałości uważano wówczas za bardzo dobre wykształcenie. W 1921 roku wykształcenie wyższe miało 0,7% społeczeństwa, a według ostatniego spisu z 1931 roku 72,3% Polaków potrafiło czytać i pisać⁴. Dlatego eksterminacja leśników była nie tylko ludobójstwem biologicznym czy fizycznym, ale także ludobójstwem moralnym, politycznym i społecznym. Zdecydowanie było to pozbawienie narodu inteligencji, co LEMKIN (1944) nazwał ograniczeniem „udziału inteligencji w żywotnych sferach życia społecznego”, nie mówiąc już o życiu gospodarczym.

LUDOBÓJSTWO W GUŁAGACH

Sovnarkom (Rada Komisarzy Ludowych RFSRR) 11 lipca 1929 roku wydał tajny dekret sankcjonujący wykonywanie pracy karnej w tzw. gułagach (akronim Głównej Administracji Obozów, ros. Главное управление лагерей). Dekret stanowił podstawę prawną istnienia i funkcjonowania systemu „poprawczych obozów

4 <https://stat.gov.pl/> (dostęp: 7.01.2020).

pracy”. W rzeczywistości był kontynuacją i sformalizowaniem idei Biura Politycznego zapisanej w protokole z 29 czerwca tego samego roku (ROSEFELDE 1981).

Po wydaniu tego dekretu rozpoczął się tzw. „okres gułagu”, który trwał od 1930 do 1940 roku. Charakteryzował się on wyzyskiwaniem więźniów kryminalnych do prac fizycznych oraz tworzeniem pierwszej serii aresztów śledczych. W wyniku transformacji ustrojowej duże obozy stały się istotnym elementem gospodarki kraju.

W latach 1937–1941 gułagi przeszły swego rodzaju reformę prowadzącą do specjalizacji gospodarczej (MITZNER i in. 1994, BACON 1996). Część obozów pracy przymusowej zaczęła specjalizować się w wyrębie i obróbce drewna. Przed wybuchem II wojny światowej gułagi dostarczały gospodarce narodowej 25,3% drewna (IVANOVA 2000). Produkcja w gułagach była jednak mniej wydajna w porównaniu z efektywnością pracowników wynagradzanych finansowo. Było to spowodowane niedożywieniem robotników w obozach pracy przymusowej, a ponadto wielu z nich było więźniami politycznymi nieprzygotowanymi do pracy fizycznej. Dlatego też napływ fachowców do gułagów, np. leśników, był bardzo istotny (WOSIK 1992, BRODA 2004).

Większość leśników wraz z rodzinami skierowano do gułagów, gdzie pracowali przy produkcji drewna. Część z nich została wysłana w celu eksploatacji innych zasobów naturalnych w kopalniach. Jak twierdzi BRODA (2004), nie jest możliwe oszacowanie, ilu leśników i członków ich rodzin straciło życie w wyniku deportacji do obozów pracy przymusowej na terenie ZSRR. Niewiele jest informacji o osobach skazanych na przymusowe obozy pracy, które zostały wywiezione do odległych części Związku Radzieckiego i zmuszone do pracy za kawałek chleba i miskę zupy. Z pewnością liczba ofiar śmiertelnych była wysoka, ale do dziś dostępne są jedynie nieliczne dane historyczne i relacje osób, które przeżyły (BRODA 2004).

Po zajęciu części wschodniej terytorium Polski przez wojska radzieckie nowe władze zaczęły organizować własne struktury administracyjne. Dotyczyło to także lasów zajmujących ogromną powierzchnię około 5,5 mln ha, w których wprowadzano radziecką administrację leśną. Ze wspomnień świadków tamtych wydarzeń wynika, że przedstawiciele służby bezpieczeństwa pojawiali się w nocy, a o aresztowanych leśnikach nigdy więcej nie słyszano. Trafiali oni albo do więzienia, albo do łagrów (BRODA 2004). Taka sytuacja miała miejsce do 22 czerwca 1941 roku, gdy wojska niemieckie zajęły tereny okupowane przez ZSRR.

INNE POWODY PRZEŚLADOWANIA LEŚNIKÓW

Przysposobienie wojskowe leśników

Na początku lat 30. ubiegłego wieku wzrastała w Polsce świadomość zagrożenia ze strony III Rzeszy oraz Związku Radzieckiego. Zdawano sobie sprawę, że armie muszą wesprzeć oddziały służb cywilnych nazywane Obroną Narodową (ON). Szkolenie obejmowało zdobywanie umiejętności taktycznych, posługiwanie się

bronią, a ponadto szkolenie saperskie, obserwację i łączność. Szczególnie istotną rolę w obronie państwa odgrywała strefa przygraniczna. Poza Strażą Graniczną oraz Korpusem Ochrony Pogranicza należało na wschodniej granicy przygotować struktury kontrwywiadu. Ministerstwo Spraw Wojskowych słusznie uważało, że do wykonania tego zadania najlepiej nadają się leśnicy, którzy w państwowej służbie leśnej (Lasy Państwowe) stanowią doskonały potencjał. Wielu z nich to byli żołnierze z okresu I wojny światowej, powstań, np. wielkopolskiego, oraz uczestnicy wojny 1920 roku z bolszewikami. Ponadto wszyscy leśnicy po zakończeniu studiów musieli przejść obowiązkową służbę wojskową, która najczęściej odbywała się w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Okolicznością prawną umożliwiającą militaryzację pracowników administracji leśnej był fakt, że leśnicy Lasów Państwowych byli wtedy urzędnikami państwowymi – funkcjonariuszami mundurowymi. Spoczywał więc na nich obowiązek służebny gotowości do obrony kraju (ZIELIŃSKI 2006).

W 1933 roku Adam Lorent, dyrektor naczelny Lasów Państwowych (w randze wiceministra), podpisał z wiceministrem spraw wojskowych generałem dywizji Tadeuszem Kasprzycykiem umowę o zorganizowaniu szkolenia wojskowego leśników w ramach powołanej paramilitarnej organizacji wojskowej – Przystosobienia Wojskowego Leśników (PWL). Celem tej organizacji było przygotowanie leśników do zadań, które miały im zostać powierzone w czasie wojny. Szczególnie kładziono nacisk na przygotowanie bojowe w specyficznych warunkach, jakie stwarzał las, oraz organizowanie sabotażu na tyłach wroga (BUDNIAK 1994).

Granice poszczególnych okręgów PWL były zgodne z granicami dyrekcji Lasów Państwowych. Pod względem administracyjnym obowiązek organizowania kół PWL oraz centralnych ośrodków szkolenia spoczywał na dyrekcjach Lasów Państwowych i poszczególnych nadleśnictwach lub szkołach dla leśniczych i gajowych. Przystosobienie Wojskowe Leśników rozpoczęło swoją działalność pod koniec 1933 roku na mocy statutu zatwierdzonego przez Komisariat Rządu m.st. Warszawy w dniu 17 listopada tegoż roku (ZIELIŃSKI 2006).

Pod koniec lat 30. ubiegłego wieku PWL objęło szkoleniem ogólnym około 12 tys. leśników i robotników leśnych. Specjalistyczny program szkolenia był realizowany w większych ośrodkach, najczęściej na terenie szkół dla leśniczych, na zorganizowanych w tym celu 6-tygodniowych kursach, np. pod pozorem ogólnego szkolenia leśników w wywiadzie i kontrwywiadzie, m.in. w Kłobucku-Zagórzku koło Częstochowy, gdzie kierownikiem takich kursów był kpt. inż. leśnik Aleksander Zieliński. Podobne kursy odbywały się w Margoninie koło Poznania, gdzie szefem szkolenia PWL był por. inż. Mieczysław Tarchalski i ppor. inż. Florian Budniak. Po ukończeniu takich kursów leśnicy byli kierowani zazwyczaj do nadleśnictw z zadaniem współpracy ze Strażą Graniczną i Korpusem Ochrony Pogranicza (ZIELIŃSKI 2006).

Wiedza na temat przeszkolenia wojskowego leśników nie było obca agresorom. Jeszcze przed atakiem we wrześniu 1939 roku ZSRR silnie rozwijał na terenie Polski siatkę szpiegowską oraz szereg zakonspirowanych komórek komunistów. Dlatego też po napaści Związku Radzieckiego na Polskę leśnicy, stanowiący większe zagrożenie niż przedstawiciele innych profesji, byli szybko aresztowani.

Aktywność partyzancka

Do obowiązków zawodowych leśników należało prowadzenie gospodarki łowieckiej, np. odstrzał zwierzyny, dlatego posiadali oni broń myśliwską oraz dobrze się nią posługiwali (celnie strzelali). Ponadto świetnie znali topografię terenu, wszystkie „zakamarki lasu” i dysponowali dokładnymi mapami leśnymi. Ta umiejętność posługiwania się bronią oraz dobra znajomość lasu sprawiła, że mogli być pomocni w walce partyzanckiej.

Doskonale to widać z analiz materiałów historycznych dotyczących terenów okupowanych przez żołnierzy III Rzeszy. Jedną z pierwszych struktur zmilitaryzowanych była organizacja Józefa Gomółki, nadleśniczego w Nadleśnictwie Glinna. Natomiast w Nadleśnictwie Nagórze powstała pierwsza organizacja wojskowa leśników pod nazwą Polski Związek Powstańczy, podobnie było w Nadleśnictwie Meszcze. Obie komórki scalily się w ramach Związku Walki Zbrojnej jako obwód Tomaszów Mazowiecki. Inną organizacją była Konsolidacja Obróńców Niepodległości założona przez leśniczego inż. Kowalewskiego z Nadleśnictwa Susiec (BUL 2006). Wartym odnotowania przykładem jest także Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski”, która była największą na Pomorzu Gdańskim niezależną, regionalną organizacją konspiracyjną o charakterze cywilno-wojskowym. Wśród członków tej organizacji było wielu przedstawicieli administracji Lasów Państwowych oraz robotników leśnych (CHRZANOWSKI 2015).

W oddziałach partyzanckich działali wybitni leśnicy, a przykładem może być porucznik Florian Budniach (pseudonim „Andrzej” lub „Borsuk”), który był dowódcą kompanii „Buk”; wchodziła ona w skład batalionu „Las” 74 pułku piechoty AK Okręgu „Jodła” (KUSIAK 2019). Innym znanym dowódcą oddziałów partyzanckich był leśnik Mieczysław Tarchalski (pseudonim „Marcin”) walczący w rejonie Włoszczowej i Koniecpola (BUL 2006).

Na terenach okupowanych przez ZSRR nie było takiej aktywności partyzanckiej leśników, gdyż szybko ich eksterminowano. Ponadto niechęć czy wręcz wrogość okupantów do leśników była spowodowana faktem, że była to pierwsza grupa zawodowa, która dokumentowała miejsca masowych egzekucji ludności, które odbywały się w lesie. Coś, co skrzętnie ukrywali, maskowali sprawcy, było zaznaczane w terenie (na drzewach) lub mapach leśnych przez leśników (informacja uzyskana od prof. Krystyny Czesławy Paluszyńskiej-Daszkiewicz).

INFODEMIA PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

Naruszenie międzynarodowych umów i praw jest poważnym problemem dla państwa, które dopuściło się takich czynów. Nieprzestrzeganie praw wojennych, zwłaszcza w odniesieniu do żołnierzy wziętych do niewoli, było faktem godnym potępienia. Ujawnienie prawdy nie leżało w interesie ZSRR. Ponadto otworzyłyby to podstawę do roszczeń odszkodowawczych. Po procesach norymberskich, w trakcie których ujawniono nazistowskie okrucieństwa, światowa opinia publiczna i władze zaczęły mówić o zbrodniach ludobójstwa. Od tego czasu

ludobójstwo uznawane jest za przestępstwo i jest regulowane różnymi prawami międzynarodowymi i krajowymi.

Infodemia to słowo ukute w XXI wieku jako połączenie terminów informacja i epidemia. Definiuje się je jako rozprzestrzenianie informacji, w tym fake newsów, które jest szkodliwe i utrudnia procedurę rozwiązywania problemów poprzez wprowadzanie dezinformacji, zalewanie mediów fałszywymi wiadomościami itp. Analizując materiały źródłowe, często publikowane przez historyków w zbiorach dokumentów archiwalnych, nie sposób uciec od wniosku, że tak niedawno nazwane w precyzyjny sposób zjawisko jest wykorzystywane od wieków. Infodemię można znaleźć także w źródłach dotyczących ludobójstwa katyńskiego i obozów pracy w ZSRR.

Ludobójstwo katyńskie przez dziesięciolecia było tuszowane i prezentowane zgodnie z propagandą sowiecką i komunistyczną w Polsce. Fakt eksterminacji przedstawicieli polskich elit bez żadnego procesu, często strzałem w tył głowy, był bardzo niewygodny w czasach zimnej wojny i nowych sojuszy politycznych. W notatce datowanej na 5 marca 1940 roku sporządzonej w Moskwie [Notatka Ławrientija Berii do Józefa Stalina w sprawie zamordowania polskich jeńców wojennych (nr 794-B ściśle tajna z 5 marca 1940 KC WKP (b))] czytamy:

W obozach NKWD ZSRR dla jeńców wojennych i w więzieniach zachodnich obwodów Ukrainy i Białorusi w chwili obecnej przetrzymywana jest wielka liczba byłych oficerów armii polskiej, byłych pracowników polskiej policji i organów wywiadu, członków polskich nacjonalistycznych k[ontr]r[ewolucyjnych] partii, członków ujawnionych k[ontr]r[ewolucyjnych] organizacji powstańczych, uciekinierów i in. Wszyscy oni są zawziętymi wrogami władzy radzieckiej, pełnymi nienawiści do ustroju radzieckiego. [...] Biorąc pod uwagę, że wszyscy oni są zatwardziałymi, nierokującymi poprawy wrogami władzy radzieckiej, NKWD ZSRR uważa za niezbędną:

I. Polecieć NKWD ZSRR:

- 1) sprawy znajdujących się w obozach dla jeńców wojennych 14 700 osób, byłych polskich oficerów, urzędników, obszarników, policjantów, agentów wywiadu, żandarmerów, osadników i służby więziennej,
 - 2) jak też sprawy aresztowanych i znajdujących się w więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi 11 tys. osób, członków różnorodnych k[ontr]r[ewolucyjnych] organizacji, byłych obszarników, fabrykantów, byłych polskich oficerów, urzędników i uciekinierów – rozpatrzyć w trybie specjalnym, z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelanie.
- II. Sprawy rozpatrzyć bez wzywania aresztowanych i bez przedstawiania zarzutów, decyzji o zakończeniu śledztwa i aktu oskarżenia [...]

W dniu 13 kwietnia 1943 roku niemieckie radio nadało pierwszą informację o masowych grobach w rejonie Katynia:

Berlin: Ze Smoleńska donoszą, że miejscowa ludność wskazała władzom niemieckim miejsce tajnych egzekucji masowych, wykonywanych przez bolszewików i gdzie GPU wymordowało 10 tys. polskich oficerów. Władze niemieckie udały się do

miejsowości Kosogory, będącej sowieckim uzdrowiskiem, położonym o 16 km na zachód od Smoleńska, gdzie dokonały strasznego odkrycia. Znalazły dół mający 28 m długości i 16 m szerokości, w którym znajdowały się ułożone w 12 warstwach trupy oficerów polskich w liczbie 3 tys. Byli oni w pełnych mundurach wojskowych, częściowo powiązani i wszyscy mieli rany od strzałów rewolwerowych w tyle głowy. Identyfikowanie trupów nie będzie sprawiło trudności, gdyż są one w stanie mumifikacji z powodu właściwości gruntu i ponieważ bolszewicy pozostawili przy ich ciałach papiery osobiste. Już dziś ustalono, że wśród zamordowanych znajduje się m.in. generał Smorawiński z Lublina. Oficerowie znajdowali się początkowo w Kozielsku pod Orłem, skąd w lutym i w marcu 1940 r. sprowadzeni zostali w bydłowych wagonach do Smoleńska, a stamtąd ciężarówkami zawiezieni do Kosogor, gdzie bolszewicy ich wszystkich wymordowali (MACKIEWICZ, STAHL 1982, s. 85).

Moskwa natychmiast zareagowała na powyższy przekaz i korzystając z tego samego środka masowego przekazu, czyli radia, wydała swój komunikat:

15 kwietnia 1943 r., godz. 7:15, Moskwa: W ciągu ubiegłych dwóch, trzech dni, oszczercy Goebbelsa rozpowszechniali podłe wymysły, utrzymując, iż władze sowieckie dokonały masowego rozstrzelania polskich oficerów wiosną 1940 r. w okolicy Smoleńska. Wynajdując tę potworność, szubrawcy niemiecko-faszystowscy nie wahają się przed najbardziej bezwstydnymi i niktzemnymi kłamstwami, starając się pokryć zbrodnie, które – jak to obecnie stało się oczywiste – dokonane były przez nich samych (MACKIEWICZ, STAHL 1982, s. 86).

Pojawiły się także pretensje i zarzuty Sowietów, że rząd Polski na uchodźstwie wierzy faszystom i popiera niemiecką propagandę:

Rząd Sowiecki uważa zachowanie się Rządu Polskiego ostatnio w stosunku do ZSSR za zupełnie nienormalne i gwałcące wszelkie przepisy oraz zwyczaje w stosunkach pomiędzy dwoma państwami sprzymierzonymi. Oszczercza kampania, wroga w stosunku do Związku Sowieckiego, rozwinięta przez niemieckich faszystów w związku z morderstwem polskich oficerów, które to morderstwo popełnili oni sami w okolicy Smoleńska na obszarze zajęтым przez niemieckie wojska, została natychmiast podjęta przez Rząd Polski oraz prowadzona wszelkimi sposobami przez polską prasę oficjalną. Daleki od dania odprawy podłemu faszystowskiemu oszczerstwu w stosunku do ZSSR, Rząd Polski nie uznał nawet za potrzebne zwrócić się do Rządu Sowieckiego z zapytaniem albo żądaniem wyjaśnień w tej sprawie. Popełniwszy potworną zbrodnię przeciw polskim oficerom, władze hitlerowskie inscenizują obecnie farsę śledztwa [...] (PEŁCZYŃSKI, TOKARSKI 1990, s. 505–506).

Władze komunistyczne w Polsce oczywiście przejęły narrację radziecką, uznając Niemców za sprawców zbrodni. Kontrolowano, aby prawda o zbrodni katyńskiej nie ujrzała światła dziennego, a takim przykładem działań cenzury jest Instrukcja Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk ze stycznia 1975 roku, w której czytamy:

2) W opracowaniach naukowych, pamiątkarskich, biograficznych można zwalniać sformułowania w rodzaju: „rozstrzelany przez hitlerowców w Katyniu”, „zmarł w Katyniu”, „zginął w Katyniu”. Gdy w przypadku użycia sformułowań w rodzaju „zginął w Katyniu” podawana jest data śmierci, dopuszczalne jest jej określenie wyłącznie po lipcu 1941 r. (STRZYŻEWSKI 1977, s. 63).

Po kilkudziesięciu latach infodemia katyńska się zakończyła, choć do dziś nie ujawniono wszystkich dokumentów.

W dniu 2 sierpnia 1993 roku Komisja Rosyjskich Ekspertów (z dziedziny prawa, historii, medycyny oraz wojska) Naczelnej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej, rozpatrująca materiały sprawy karnej nr 159 dotyczącej rozstrzelania polskich jeńców wojennych, wydała orzeczenie. Poniżej przytoczono jeden wniosek z tego wyroku:

Wnioski 1. Materiały zgromadzone w aktach śledztwa zawierają przekonujące dowody zaistnienia faktu zbrodni – masowego zabójstwa dokonanego przez organa NKWD wiosną 1940 [r.] na przebywających w kozielskim, starobielskim i ostaszkowskim obozach NKWD 14 522 polskich jeńcach wojennych, którzy w okresie od 3 kwietnia do 19 maja 1940 [r.] byli wysyłani partiami do miejsca egzekucji i rozstrzelani (strzałami w tył głowy) częściowo w Lesie Katyńskim, w więzieniach zarządów NKWD smoleńskiej, charkowskiej i kalinińskiej oblasti [obwodzie], po czym zostali pochowani w zbiorowych grobach w Lesie Katyńskim, wsi Miednoje oblasti kalinińskiej i na terenach leśno-parkowych Charkowa (MITZNER i in. 1994, s. 57).

WNIOSKI

1. Dokładna liczba leśników, którzy zginęli z rąk sowieckich prześladowców, nie jest znana i być może nigdy nie zostanie poznana. Dane z archiwów nie są kompletne i nie ma wielkich szans na ujawnienie informacji dotyczących rodzin, które zostały deportowane.
2. Leśnicy byli wykształceni, co biorąc pod uwagę wskaźnik analfabetyzmu w Europie w okresie międzywojennym, czyniło ich elitą intelektualną kraju oraz sprawiało, że byli niebezpieczni społecznie i politycznie dla okupanta.
3. Mając przeszkolenie wojskowe, umiejętność posługiwania się bronią oraz dobrą znajomość terenu, stanowili zagrożenie dla okupanta.
4. Wiedza i umiejętności praktyczne leśników w zakresie pozyskiwania i obróbki drewna były bardzo pożądane i mogły być wykorzystane przez administrację gułagów.
5. Prawda historyczna może być ukrywana ze względów politycznych, a infodemia wykorzystywana jako narzędzie propagandy, do manipulowania opinią publiczną i wypaczania faktów historycznych.

PODZIĘKOWANIA

Za konsultacje oraz udostępnienie dokumentów i aktów prawnych autorzy serdecznie dziękują prof. Władysławowi Chałupce, prof. Andrzejowi Grzywaczowi oraz dr. Tomaszowi Skowronkowi.

LITERATURA

- BACON E., 1996, *The Gulag at War: Stalin's Forced Labour System in the Light of the Archives*, Palgrave Macmillan, London.
- BRODA J. (red.), 2004, *Wśród śniegów i bagien tajgi. Relacje leśników deportowanych w 1940 roku z ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w głąb Związku Radzieckiego*, Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań, s. 1–836.
- BRODA J., 2007, *Dzieje najnowsze leśnictwa w Polsce 1918–2006*, t. 1, Polskie Towarzystwo Leśne, Warszawa.
- BUDNIAK F., 1994, *Od PWL do Batalionu Las*, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie.
- BUL K., 2006, *Leśnicy w szeregach polskiego podziemia*, [w:] *Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego 1924–2004*, t. 2, red. A. Szujecki, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa, s. 147–182.
- CHAŁUPKA W., MODRZYŃSKI J., 2012, *Polscy studenci w Królewskiej Saskiej Akademii Leśnej w Tharandcie w latach 1816–1919*, „Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej”, nr 11, s. 17–50.
- CHRZANOWSKI T. (red.), 2014, *Dwunastu z listy katyńskiej. Leśnicy i drzewiarze z Pomorza i Kujaw, ofiary Zbrodni Katyńskiej*, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Polskie Towarzystwo Leśne, Oddział w Toruniu.
- CHRZANOWSKI T., 2015, *Udział leśników w walkach i działalności „Gryfa Pomorskiego”*, [w:] *Znaczenie lasów w obronności kraju*, red. A. Grzywacz, Polskie Towarzystwo Leśne, Warszawa, s. 29–47.
- GRZYWACZ A., 2019, *Adam Loret – pierwszy naczelny dyrektor Lasów Państwowych*, [w:] *W służbie ludziom i przyrodzie*, red. D.J. Gwiazdowicz, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, s. 129–144.
- IVANOVA M.G., 2000, *Labor Camp Socialism: The Gulag in the Soviet Totalitarian System*, Sharpe, Armonk, NY, s. 69–126.
- KRYCZYŃSKI W., 1977, *Wyższe szkolnictwo leśne*, [w:] *Nauki leśne w Polsce 1920–1970*, red. A. Żabko-Potopowicz, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, s. 19–29.
- KUSIAK W., 2019, *Wyróżniający się patriotyczną postawą poznańscy profesorowie leśnictwa*, [w:] *W służbie ludziom i przyrodzie*, red. D.J. Gwiazdowicz, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, s. 215–242.
- LEMKIN R., 1944, *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*, Carnegie Endowment for International Peace Division of International Law, Washington, DC, Columbia University Press, New York, s. 79–95.
- MACKIEWICZ J., STAHL Z., 1982, *Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów (z przedmową gen. Władysława Andersa)*, London.

- MATERSKI W. (red.), 2001, *Katyń. Dokumenty zbrodni*, vol. 3, *Losy ocalałych. Lipiec 1940–marzec 1943*, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych i Wydawnictwo Trio, Warszawa.
- MITZNER P., PORYCKA I., WANCERZ-GLUZAREK A., 1994, *Rosja a Katyń*, „Karta” Biuletyn Historycznej Agencji Informacyjnej, Warszawa.
- MOLENDĄ T., 1977, *Polityka państwa w rozwoju nauk leśnych*, [w:] *Nauki leśne w Polsce 1920–1970*, red. A. Żabko-Potopowicz, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, s. 19–29.
- PEŁCZYŃSKI T., TOKARSKI J. (red.), 1990, *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*, t. 2, *Czerwiec 1941–kwiecień 1943*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- ROSEFIELDE S., 1981, *An Assessment of the Sources and Uses of Gulag Forced Labour 1929–56*, „Soviet Studies”, nr 33, s. 51–87 (www.jstor.org/stable/151474).
- SKOWRONEK T., 2014, *Leśnicy w grobach Katynia, Charkowa, Miednoje, Bykowni, Kuropat*, [w:] *Dwunastu z listy katyńskiej. Leśnicy i drzewiarze z Pomorza i Kujaw, ofiary Zbrodni Katyńskiej*, red. T. Chrzanowski, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Polskie Towarzystwo Leśne, Oddział w Toruniu, s. 111–156.
- SKOWRONEK T., 2016, *Las katyński*, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie i Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Sovnarkom decree July 11, 1929, *Ob ispol'zovanii truda ugovovno-zaklyuchennykh*, [w:] *Ekonomika Gulaga i ee Rol' v Razvitii Strany – 1930-e gody*, red. M.I. Khlusov, Sbornik Dokumnetov (Moscow: RAN, 1998), document No. 4.
- STRZYŻEWSKI T., 1977, *Czarna księga cenzury PRL*, vol. 1, Wydawnictwo Aneks, Londyn.
- WOSIK E., 1992, *Katyń. Dokumenty ludobójstwa. Dokumenty i materiały archiwalne przekazane Polsce 14 października 1992 r.*, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- ZIELIŃSKI Z., 2006, *Przysposobienie Wojskowe Leśników jako element Obrony Narodowej*, [w:] *Z dziejów Lasów Państwowych i leśnictwa polskiego*, red. A. Szujecki, t. 1, Warszawa, s. 523–546.
- ZUBKOWICZ R., 2017, *Kadra nadleśnictw Dyrekcji Lasów Państwowych Okręgu Siedleckiego w latach 1938–1939*, „Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej”, nr 16, s. 281–295.

Akty prawne

- Ustawa o państwowej służbie cywilnej z 17 lutego 1922 roku (Dz.U. 1922 nr 21, poz. 164; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19220210164/O/D19220164.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1925 roku o zaliczeniu funkcjonariuszów niższych dyrekcji lasów państwowych i nadleśnictw do poszczególnych grup uposażenia (Dz.U. 1925 nr 12, poz. 87; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19250120087/O/D19250087.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 października 1925 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie techniczno-leśnym kandydatów na stanowiska urzędników leśnych I kategorii w administracji lasów państwowych oraz państwowej służbie ochrony lasów (Dz.U. 1925, nr 110, poz. 786; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19251100786/O/D19250786.pdf>).

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 24 października 1925 roku w sprawie ustalenia wymagań od kandydatów na niektóre stanowiska niższych funkcjonariuszów leśnych w dyrekcjach lasów państwowych i nadleśnictwach (Dz.U. 1925 nr 115, poz. 819; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19251150819/O/D19250819.pdf>).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 11 sierpnia 1926 roku o czasie trwania służby przygotowawczej kandydatów na stanowiska urzędników leśnych I kategorii w administracji lasów państwowych (Dz.U. 1926 nr 85, poz. 479; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19260850479/O/D19260479.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 1927 roku w sprawie zmian i uzupełnień rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 1924 roku o ustanowieniu tabeli stanowisk we władzach i urzędach państwowych (Dz.U. 1927 nr 56, poz. 493; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19270560493/O/D19270493.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1928 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I kategorii służby techniczno-leśnej w administracji lasów państwowych oraz w państwowej służbie ochrony lasów (Dz.U. 1928 nr 17, poz. 145; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19280170145/O/D19280145.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska III-ej kategorii państwowej służby leśnej ochronnej i technicznej w Dyrekcjach Lasów Państwowych i nadleśnictwach (Dz.U. 1928 nr 46, poz. 451; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19280460451/O/D19280451.pdf>).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku w sprawie zmiany niektórych postanowień ustawy z dnia 17 lutego 1922 roku o państwowej służbie cywilnej (Dz.U. 1928 nr 38, poz. 367; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19280380367/O/D19280367.pdf>).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 14 kwietnia 1928 roku o uchyleniu mocy obowiązującej rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 24 października 1925 roku w sprawie ustalenia wymagań od kandydatów na niektóre stanowiska niższych funkcjonariuszów leśnych w dyrekcjach lasów państwowych i nadleśnictwach (Dz.U. 1928 nr 51, poz. 492; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19280510492/O/D19280492.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 roku o ustanowieniu tabeli stanowisk w administracji lasów państwowych (Dz.U. 1934 nr 8, poz. 66; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19340080066/O/D19340066.pdf>).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1934 roku w sprawie uzupełnienia tabeli stanowisk w administracji lasów państwowych (Dz.U. 1934 nr 36, poz. 329; <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19340360329/O/D19340329.pdf>).

ŚMIERCIONOŚNE PRAWA I ŚMIERCIONOŚNA EDUKACJA. SOWIECKIE LUDOBÓJSTWO POLSKICH LEŚNIKÓW ORAZ PIĘĆ DEKAD INFODEMII – STUDIUM PRZYPADKU

Streszczenie

Ludobójstwo i ludobójstwo kulturowe jako część procesu eksterminacji narodu lub grupy etnicznej nie są dobrze zdefiniowanymi pojęciami i ich znaczenie jest rozumiane intuicyjnie. Gdy wkrocza prawo, wraca się do kwestii zdefiniowania tych terminów. Niemniej jednak naród polski został uznany za poddany ludobójstwu, w tym kulturowemu, w czasie II wojny światowej przez niemieckie Niemcy i Związek Radziecki. Artykuł koncentruje się na ludobójstwie jednej grupy Polaków, czyli leśników. Dowody martyrologiczne świadczą o tym, że leśnicy byli grupą zawodową, która z różnych powodów była prześladowana przez okupanta. Badania przeprowadzone w tym zakresie przez Lasy Państwowe w Polsce wykazały, że ponad 20% przedwojennej kadry straciło życie. Leśnicy byli zabijani przez okupantów niemieckich i sowieckich, a także ukraińskich nacjonalistów z Ukraińskiej Powstańczej Armii. Na wschodzie Polski leśnicy i ich rodziny byli deportowani i wysyłani do różnych obozów pracy i zagłady, m.in. na Syberii. Celem artykułu jest przedstawienie skali ludobójstwa ze szczególnym uwzględnieniem ludobójstwa w odniesieniu do leśników. Główną metodą badawczą była analiza literatury przedmiotu i materiałów źródłowych. Teza postawiona przez autorów mówi, że leśnicy ze względu na swoje wykształcenie, umiejętności praktyczne i wiedzę okazali się grupą szczególnie narażoną i celowo poddawaną eksterminacji.

Słowa kluczowe: ludobójstwo, leśnicy, ludobójstwo leśników, eksterminacja grup zawodowych, ludobójstwo a prawo

LETHAL LAWS AND LETHAL EDUCATION. A CASE STUDY OF SOVIET GENOCIDE AGAINST POLISH FORESTERS AND FIVE DECADES OF INFODEMIC

Summary

Genocide and cultural genocide as a part of nation or ethnic group extermination process are not well defined concepts. Their meaning is understood intuitively. When law intervenes, the issue of defining those terms comes back. Nevertheless, the Polish nation has been recognized as subjected to genocide activities including cultural genocide ones during the Second World War by the Nazi Germany and Soviet Union. The paper focuses on the genocide of one group of Poles that is to say foresters. The martyrologic evidence proves that foresters were an occupation group which for a variety of reasons suffered most. The research carried out in this respect by the National Forests in Poland revealed that over 20% of pre-war staff of the institution actually lost their lives. They were killed by the German and Soviet occupiers, as well as Ukrainian nationalists from Ukrainian

Insurgent Army. In the eastern parts of Poland foresters and their families were deported and sent to various labour and extermination camps e.g. in Siberia. The aim of the paper is to present the scale of genocide with the main emphasis genocide in respect to foresters. The main research method included the analysis of pertinent literature and source materials. The thesis put forward by the authors is that foresters due to their education, practical skills and insight knowledge turned out to be the group especially vulnerable and subjected to extermination on purpose.

Keywords: genocide, foresters, genocide of foresters, extermination of professionals, genocide and law